Siðmennt

Félag siðrænna
húmanista á Íslandi

Hallveigarstöðum
Túngötu 14
101 Reykjavík
sidmennt@sidmennt.is
sidmennt.is

Alþingi
Nefnc Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 17. febrúar 2017

Efni: Umsögn um frumvarp til breytingu á lögum um brottnám líffæra nr. 16/1991 (ætlað samþykki). Þingskjal 171 - 112 mál

Álit Siðmenntar:
Siðmennt, félag siðrænna húmanista á Íslandi, hvetur Alþingi til þess að samþykkja frumvarpið en félagið leggur til að gerð verði ein breyting á því.

Tillaga til breytinga:
Í síðustu málsgrein í 1. grein frumvarpsins segir:
Ekki má þó nema brott líffæri eða lífræn efni úr líkama látins einstaklings til að nota við læknismeðferð annars einstaklings leggist nánasti vandamáður hins látna gegn því.

Siðmennt leggur til að málsgreinin **falli brott**.

Rökstuðningur:
Það virðist ríkja nokkur sátt um að það þurfi að fjölga líffæragjöfum á Íslandi. Félög heilbrigðisstarfsfólks, lækna og hjúkrunarfræðinga hafa gefið jákvæðar umsagnir um málið þegar það hefur komið til kasta Alþingis.

Í 10 tbl. Læknablaðsins sem kom út árið 2014 er gerð grein fyrir niðurstöðu könnunar sem Læknafélagið lét Capacent gera. Þar kemur í ljós afdráttarlaus stuðningur við líffæragjafir með ætluðu samþykki. Ályktun sem dregin er af niðurstöðum könnunarinnar hljómar svo:

Íslendingar eru hlynntir löggjöf sem gerir ráð fyrir ætluðu samþykki en nokkur munur er á viðhorfi eftir kyni, aldri og hvort svarendur þekkja einhvern sem

hefur þegið líffæri. Meirihluti vill gefa líffæri en þó er aðeins mjög lítill hluti skráður sem líffæragjafi.

Um 80% þátttakenda eru hlynnt löggjöfinni en þar kemur í ljós að konur eru markvert meira fylgjandi eða 85% á móti 76% karla.

Til þess að lagabreyting, eins og hér er mælt fyrir um, skili fjölgun líffæragjafa er mikilvægt að m.a. að leggja áherslu á þessi atriði:

a. Að fram fari ítarleg kynning á líffæragjöf, hvað ætlað samþykki þýði og hvaða áhrif aukin líffæragjöf hefur á líf og heilsu líffæraþegans.
b. Tryggður verði réttur þeirra sem ekki vilja gefa líffæri.
c. Markvisst verði unnið í þjálfun heilbrigðisstarfsfólks.
d. Gera vef Landlæknisembættisins, um líffæragjafir, að „miðstöð" upplýsinga.

Í frumvarpinu er sá fyrirvari settur á hið ætlaða samþykki að „Ekki má þó nema brott líffæri eða lífræn efni úr líkama látins einstaklings til að nota við læknismeðferð annars einstaklings, leggist nánasti vandamaður hins látna gegn því."

Í I. grein útskýringa með frumvarpinu segir: *„Gildir einu þótt hinn látni hafi lýst sig samþykkan því."* Það má hafa ákveðnar efasemdir um þennan fyrirvara:

a. Það sýnir ekki virðingu fyrir vilja og persónu hins látna að koma í veg fyrir líffæragjöf byggða á góðvilja.
b. Almennt er talið fylgja góðu siðferði að fylgja vilja látinnar manneskju um persónulega hluti hennar, ekki síst líkama hennar, t.d. varðandi greftrun eða líkbrennslu og tilhögun útfarar.
c. Það hlýtur því að þurfa góða ástæðu og rökstuðning fyrir því að fara mót vilja látinnar manneskju þegar hún af góðvilja hefur óskað eftir að líffæri sín væru gefin að sér látinni (sé þess kostur).
d. Það er engin trygging fyrir því að „nánasti aðstandandi" sem neitar líffæragjöf þrátt fyrir ætlað samþykki eða þekktan vilja hins látna fyrir líffæragjöf, sé að taka ákvörðun sem heiðrar hinn látna eða í sátt við aðra nána aðstandendur.

Það getur ekki þjónað hagsmunum eða heiðri minningar hins látna að órökstudd ákvörðun nánasta aðstandanda snúi ætluðu samþykki eða þekktum vilja til líffæragjafar við. Um er að ræða líffæragjöf manneskju sem var sjálfráða þegar hún dó, ekki barn eða forræðissviptan einstakling sem nánasti aðstandandi hefur forræði yfir.

Siðmennt

Stjórn Siðmenntar ályktar því að ætlað samþykki látinnar manneskju **gildi**, nema að „nánasti aðstandandi" votti það skriflega að hin látna(i) hafi verið því mótfallin(n) og þurfi undirskriftir tveggja aðila til viðbótar, sem þekktu til vilja hins látna. Að öðrum kosti megi sýna sannfærandi gögn um vilja sjúklings sjálfs höfnuninni til stuðnings (t.d. skrif hans sjálfs). Líffæragjöf á ekki að fara eftir tilviljanakenndum vilja nánasta aðstandanda og höfnun skal rökstyðja með gildum rökum. Í tilviki skriflegrar höfnunar þarf að fá opinberan aðila (dómara) utan heilbrigðiskerfsins til að skera úr um niðurstöðuna. Líffæragjöf er lífgefandi og ber að taka alvarlega.

Við búum í siðuðu þjóðfélagi þar sem traust ríkir til heilbrigðiskerfisins og ferli líffæraflutninga er vandað. Siðferðilega er það eðlilegra í slíku umhverfi að skráning vilja gegn líffæragjöf, þurfi að staðfesta sérstaklega með yfirlýsingu í sjúkraskrá eða hjá Landlækni. Lög þessi þurfa að vera skýr varðandi það að höfnun líffæragjafar megi ekki byggja á hentisemi eða órökstuddri ákvörðun nánasta aðstandanda sem eftir atvikum getur verið í tilfinningalegu uppnámi við andlátsfregn.

Fulltrúi Siðmenntar er ávallt reiðubúinn að ræða innihald umsagnarinnar ef eftir því er óskað.

F.h. Siðmenntar

Bjarni Jónsson
Framkvæmdastjóri